



Müşfiq və Dilbər, 1934-cü il

Dilbər Axundzadə

Müşfiq günlərim

MÜŞFIQ HAQQINDA BİLMƏDİYİNİZ MƏQAMLAR...

Dilbər Axundzadə
Müşfiqli günlərim

Axundzadə D.

Müşfiqli günlərim / D. Axundzadə — «JekaPrint»,

ISBN 978-9952-8452-1-3

Bu kitabda toplanmış xatirələr ölməz şairimiz Mikayıl Müşfiqin ömür-gün sirdaşı, şəxsiyyətə pərəstiş illərində başı müsibətlər çəkmiş Dilbər Axundzadənin könül çırpıntılarıdır. “Müşfiqli günlərim” Dilbər Axundzadənin sağlığında bir neçə dəfə işıq üzü görmüşdür. Dilbər xanım bu kitabdən sonra müxtəlif dövrlərdə məqalələr, xatirələr, şeirlər yazmışdır, amma bu kitabdakı xatirələr Müşfiqsevərlərə məlhəməvəzidir desək, düşünürük, yanılmarıq. Xoş mütaliələr...

Содержание

Müşfiqli günlərim	5
Конец ознакомительного фрагмента.	14

Dilbər Axundzadə Müşfiqli günlərim (xatirələr)

Müşfiqli günlərim



Hörmətli oxucular, “Müşfiqli günlərim” kitabının necə yaranması haqda sizə yazmaq istəyirəm. Müşfiqin ölümündən uzun illər keçirdi. 1958-ci ildə mən Bakıya köçdüm. Müşfiqin 50 illiyi idi. Müşfiqə həsr olunmuş bir neçə xatirə və şeirlərlə televiziya studiyasına getdim. Komitənin sədri hörmətli şairimiz Teymur Elçin idi. Mən onun qəbulunda oldum. Mənim Müşfiq haqqında

kiçik xatirəmi, ona həsr olunmuş şeirlərimi oxudu. Oxuya-oxuya həyəcan keçirdiyini hiss edirdim. Teymur müəllim verdiyim yazıları oxuyub qurtarandan sonra dedi:

– Dilbər xanım, sizdən bir xahişim var. Müşfiqin həyatı haqqında öz xatirələrinizi yazın.

Mən fikrə getdim. Teymur Elçin öz xalqını, ədəbiyyatını sevən mehriban bir insan idi. Teymur müəllimə dedim, bilmirəm yazı bilərəmmi? O, yazarsan, çətinliyə düşsən köməklik edərəm, çap olunmasından da nigaran qalma, dedi. Mən elə o gündən onun sözlərindən ruhlanıb, başladım yazmağa.

Müşfiqin 50 illiyində onun haqqında radio və televiziya çıxış etdim. Şairin 50 illiyi Azərbaycan Dövlət Universitetində təntənəli qeyd olundu.

Mən tez-tez Yazıçılar İttifaqına gedirdim. Gənc şairlərdən Cabir Novruz, Rəfiq Zəka, Əlağa Kürçaylı başıma toplaşırdılar. Müşfiqi xatırlayıb onun haqqında söhbətlər edirdik. Gənc şairlər hərdənbir bizə gəlir, mənə xatirələrimlə maraqlanırdılar.

Bir gün mən yenə Yazıçılar İttifaqına getdim. Gənc şair, Müşfiqi böyük məhəbbətlə sevən, onun haqqında şeirlər, kitablar yazan Rəfiq Zəka mənə Mustafa İsgəndərzadə ilə tanış etdi. O, Yazıçılar İttifaqında klub müdiri işləyirdi. Gənc şairimiz Mustafa İsgəndərzadənin həyat yoldaşı Mənzərə xanım da həmin klubun işçisiydi. Bu gənc qadın elə mehriban, cazibəli idi ki... Biz xeyli söhbət etdik. Mustafa da gəldi. Mən onlara ev ünvanımı, telefon nömrəmi verdim. Onlar da ünvanlarını mənə verdilər. O gündən bizim dostluğumuz başladı, indi də bu dostluq davam edir. Bir gün onlar bizə gəldilər. Bir-birimizdən hal-əhval tutduq. Mən onlara xatirələrimi danışdım. Sevindilər. Mən xatirələrlə bərabər şeirlər yazırdım. Mustafa dedi: “Dilbər xanım, yazın, mən də sizə köməklik edərəm”. O öz sözünə əməl etdi. Onlar ailəlikcə bizə gəlir, mənə ruhlandırırdılar. Mən də onlara gedirdim. Onlar mənə yazılarımdan qüsurlu yerlərini düzəldirdilər. Mənzərə xanım da bədi ədəbiyyatın vurğunu idi. özü də uşaqlar üçün hekayələr yazırdı. Gənc şairlərdən Ağasəfa, Nüsrət Kəsəmənli, Səyavuş Sərxanlı və başqaları vaxtaşırı bizə toplaşırdılar. Şeir məclisi qurulurdu. Mənə xatirələrimi, şeirlərimi, öz şeirlərini oxuyurdular. Mən öz yazdıqlarımı çapa verməyə utanırdım. Bir dəfə hörmətli alimimiz, tənqidçi Qulu Xəlilov bizə gəlmişdi. Mən xatirələrimi ona verdim ki, oxusun. Qulu müəllim oxudu və yaxşı rəy söylədi. Mən bundan daha da ruhlandım. Kitabın birinci nəşrində “Gənclik” nəşriyyatı çox hissəsini ixtisar etmişdi. Mən bu haqda Qulu müəllimə dedim. Kitabın ikinci nəşrində əsərin redaktorluğunu öz üzərinə götürdü. Əsər haqqında “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində “Sevib sevilən şair” başlığı altında böyük məqalə yazdı. Qulu müəllim mənə deyirdi ki, Müşfiq haqqında nə qədər yazırdılar, Müşfiqi yaxşı tanıya bilmirdik. Sənin xatirələrini oxuyandan sonra elə bil ki, günəşin üzündən buludları qovub bizə təqdim edibsən.

Mustafa İsgəndərzadə mənə xatirələrimi oxuyandan sonra Müşfiq haqda dram yazmaq fikrinə düşdü. Yazdı da. “Səni kim unudar” pyesi Naxçıvanda, Bakıda mərhum Adil İsgəndərovun rəhbərliyi ilə “Aktyor evi”ndə oynandı. Dram əvvəlcə “Azərbaycan” jurnalında çap edildi. Sonra da 1980-ci ildə Mustafanın “Çinarım, baharım” adlı kitabında çapdan çıxdı. “Səni kim unudar” adlı dramatik poemanın tamaşası 1978-ci ildə Komsomolun 60 illiyinə həsr olunmuş Respublika xalq teatrına baxış müsabiqəsində birinci yeri tutmuşdur.

Mən həmişə dostlarıma deyirdim ki, nə yaxşı xeyirxah insanlar var. Onlar olmasa idi, bəlkə də mən indiyə kimi yaşaya bilməzdim. Günəş göy üzünü bəzədiyi kimi, xeyirxah insanlar da insan mənəviyyatını bəzəyirlər. Həyata məhəbbət oyadırlar.

* * *

Müşfiq elə nadir istedad idi ki, 7 il müddətində mən onu tamamilə dərk edə bilməzdim. Onun coşğun qəlbinin döyüntülərini, parlaq zəkasını bütünlüklə qavramaq üçün uzun illər lazım idi. Lakin Müşfiqlə keçirdiyim qısa həyatımı həmişə ömrümün bahar fəslə kimi xatırlayıram.

Hər il bahar fəslə gələndə, quşlar səs-səsə verib oxuyanda mən onu baharın qoynunda axtarıram.

Sanıram bülbülün cəh-cəhi səsindi,
Güllərin ətri də xoş nəfəsindi.
O coşğun ürəyin, de, Xəzərimmi,
Yoxsa şeirə olan ilk həvəsindi?!

1931-ci ilin bahar fəslinin son ayı idi. Məktəbdən yenidən gəlmişdim. Birdən qapı açıldı, əmim arvadı Fəramuş sevincək içəri girdi:

– Həcər, Dilbər, tez olun, yığışın, gedirik!

– Nə var, ay bacı? Bizi hara aparırsan? – deyərək Həcər soruşdu.

– API-yə, bu axşam institutu qurtarmağımız münasibətilə buraxılış gecəsi olacaqdır. Getmək istəmirsiniz?

Bu xəbər bizi də çox sevindirdi.

– Niyə istəmirik? – dedik.

Tələsik geyinib instituta yollandıq.

Biz salona daxil olanda orada böyük canlanma var idi. Yığıncağın başlanmasına az qalırdı. Yoldaşlarımızın sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Niyə də sevinməyəydilər! Axı bu gün dörd il qoynunda təlim-tərbiyə aldıkları doğma institutu bitirir, öz arzularının yeni pilləsinə qədəm qoyurdular.

Biz müsəmirənin başlanmağına hələ bir qədər qaldığını görüb, foyədə gəzinməyə başladıq. Pəncərənin qabağında bir neçə gənc dayanıb söhbət edirdi. Onların yanından ötəndə ortaboylu, enlikürək, qaragöz, qaraqaş, iti baxışlı bir gənc yoldaşlarından ayrılıb bizə sarı gəldi. Əmim arvadı bu gəncə çox səmimi görüşdü və onu bizə təqdim etdi:

– Tanış olun, mənim tələbə yoldaşım Mikayıl Müşfiqdir.

Ona isə:

– Bu, mənim bacım Həcər, bu da qaynımın qızı Dilbərdir, – dedi.

Mən Müşfiqin adını eşitmişdim, ancaq onunla bu gün şəxsən tanış olurdum.

Müşfiqin əynində səliqə ilə tikilmiş qəhvəyi kostyum, ona uyğun üst köynəyi və qalstuk, ayağında qəhvəyi ayaqqabı vardı. Alnının üstünə düşən qara tellərini əli ilə tez-tez arxaya atırdı. Yoldaşlarından fərqli olaraq, Müşfiq həyəcanlı və tutqun idi. Elə bil bugünkü təntənə onu sevindirmirdi. Bunu hiss edən Fəramuş:

– Gözümə birtəhər dəyirsən, Müşfiq! Olmaya institutu bitirməyimizə sevinmirsən? – deyib onunla zarafat elədi.

Müşfiq:

– Yox, Fəramuş bacı, tələbəlik illərinin belə tez başa çatdığına heyfələnirəm, – dedi. Bir anlıq sükutdan sonra əlavə etdi: – Çox şadam ki, sizin ailə üzvlərinizlə tanış oldum. Bəs İdris müəllim necədir, niyə gəlməyib?

Əmim arvadı əmimin axşam dərsi olduğunu söylədi.

Biz Müşfiqi ali məktəbi qurtarmağı münasibətilə təbrik etdik.

– Çox sağ olun, arzu edirəm ki, siz də bütün diləklərinizə qovuşasınız, – dedi.

Sonra mənə məlum oldu ki, Müşfiq əmim İdris Axundzadənin dostu imiş.

Mən əmimin də dilindən tez-tez Müşfiqin adını eşidirdim. O, ədəbiyyat müəllimi idi, yazıçı və şairləri çox sevər, onlarla dostluq edərdi. Onun vasitəsilə bir çox qocaman və cavan ədiblərlə tanış olmuşdum. O zaman ən çox tanınan və sevilən şairlərdən H.Cavid, Ə.Cavad, A.Şaiq və başqaları bizə tez-tez gələrdilər. Onlar bizdə ədəbiyyat barədə maraqlı söhbətlər edər, təzə dərc olunan əsərlər və publisist məqalələrdən söz salardılar. Mən onların bir çox şeirlərini də öz dillərindən bu məclislərdə eşitmişdim. Onlar şeiri elə ahənglə oxuyardılar ki, adam heyran qalardı. Müsahibə zamanı, o vaxt ədəbiyyata yenidən qədəm qoyan gənc şairlərdən də tez-tez söhbət düşürdü və istedadlı cavanların arasında onlar Müşfiqin də adını çəkirdilər.

Bu sadə və qayğıkeş insanlara olan məhəbbətim, məndə ədəbiyyata lap uşaqlıqdan böyük həvəs oyatmışdı. Mən mütaliədən, şeir əzbərləməkdən doymazdım.

Müşfiqlə ilk tanışlığımızdan sonra açığımı deyim ki, rəfiqələrimdə də, məndə də şeirə maraq və hörmət daha da artdı.

Biz hər gün təzə şeirlər, təzə əsərlər oxuya-oxuya günləri, ayları, illəri bir-bir yola saldıqca ədəbiyyat aləminə təzə qədəm qoymuş gənc şairlər böyük səlflərini əvəz etməyə başlayırdılar.

1930-cu ildə mən Bakı pedtexnikumunda oxuyurdum. Biz gecə-gündüz orada qalırdıq. Məktəbimizdə möhkəm nizam-intizam var idi. Müəllimlərimiz, tərbiyəçilərimiz bizi doğma balaları qədər istəyirdilər. Onlar bizə məktəbi sevməyi, fənləri mənimsəməkdə böyük məsuliyyət hissini, yoldaşa səmimi münasibəti, qayğıkeş olmağı, ictimai mülkiyyəti qorumağı, mədəni davranmağı öyrədir, bizi sosializm quruculuğu işinə fəal mübarizlər kimi hazırlayırdılar.

Məktəbimizin nəzdində dram, foto, tar, ədəbiyyat və s. dərnəklər var idi. Mən də ədəbiyyat dərnəyinin üzvü idim. Növbəti məşğələ zamanı kim isə dərnəyin rəhbərinə bir kitab verdi. Bu, gənc şair Mikayıl Müşfiqin yenice çapdan çıxmış “Küləklər” kitabı idi. Həmin məşğələdə kitabdakı şeirlərin əksəriyyətini oxuyub müzakirə etdik. “Pedtexnikum” şeiri daha çox xoşumuza gəldi. Biz elə bu şeirdən bildik ki, Müşfiq də vaxtilə burada oxuyurmuş. Bugünkü məşğələmiz əvvəlkindən daha canlı və təsirli keçdi. Biz məşğələni həyatı sonsuz məhəbbətlə sevən, insan hissələrini coşğun ilhamla tərənnüm edən şairin şirin, incə şeirlərinin təsiri ilə başa vurduq.

İstirahət axşamlarının birində texnikuma gedirdim. Kommunist (indiki İstiqlal – red.) küçəsində təsadüfən Müşfiqlə rastlaşdım. O, məni görcək ayaq saxlayıb salam verdi. Bu təsadüfi görüşdən onun sevindiği açıq-aşkar hiss olunurdu. Mən özümü itirdim. Müşfiq gülümsünüb mehriban səslə:

– Nə xoş təsadüf... Hara gedirsən, Dilbər? – deyər soruşdu.

– Texnikuma...

Mənim həyəcanlandığımı Müşfiqin gözündən qaçmadı.

– Niyə tutuldun, Dilbər? Yoxsa...

– Heç ...

O məni anladı və söhbəti dəyişdi:

– Məni unutmamışdın ki?

Birdən-birə mənə qaribə bir cürət gəldi:

– Sizi heç unutmaq olar?! – dedim. – Siz yadıma düşəndə “Küləklər”ə qoşuluram. Sizin bir neçə şeirinizi əzbərdən bilirəm.

Müşfiqin üzünə səadət nuruna boyandı.

Heç güman etməzdim şeirə vurulduğunu,

Yaxşı ki, öz dilinlə söylədin bunu.

Müşfiqin bir anlıq sevincinin o dəqiqə şeirə çevrilməsi xoşuma gəldi. O, bunu hiss edib dedi:

– Madam ki, mənim şeirlərimi sevirsən, onda izin ver, ilk yazılarımı əvvəlcə sənə oxuyum.

Mən susdum.

Müşfiq yenə söhbəti dəyişdi:

– İcazə ver sənə məktəbcən ötürüm. Orada mənim də dostlarım, tanışlarım var: şair Əli Nəzminin qızı Pirayə, Ziba, Münəvvər...

– Onlar mənim rəfiqələrimdir, – dedim.

– Lap yaxşı, bir yerdə gedərik, mən də onları görərəm.

– Yox, sağ olun, özüm tək gedəcəyəm, siz də başqa bir vaxt özünüz gələrsiniz...

Müşfiq üz vurmadı.

– Nə deyirəm. Elə isə məndən qızlara salam de!

İlk dəfə evdən pedtexnikuma qərribə duyğularla, qeyri-adi hisslərlə ayaq basdım. Bunu duyan qızlar başıma toplaşdı hal-əhval tutdular:

- Nə olub, Dilbər, niyə belə birtəhərsən? Olmaya bir hadisə baş verib?
- Yox, heç nə olmayıb...
- Bəs niyə belə pərişansan?
- Heç özüm də bilmirəm...

Qızlar əl çəkmədilər. Müşfiqlə təsadüfi görüşümü onlara danışmağa məcbur oldum. Onun salamını qızlara yetirdim.

Qızlar xoşhal oldular. Rəfiqələrimdən Münəvvər Əliyeva Müşfiqin uşaqlıq illərindən bizə maraqlı epizodlar söylədi.

Münəvvər Əliyevanın xatirəsindən yadımda qalanlar bunlardır:

“Biz Mikayilla bacı-qardaşlıq. Eyni ata-anadan olmasaq da, onun xətrini qardaşlarım qədər istəyirəm. Mən Mikayilla 1923- cü ildən tanışam. Onda Mikayılın 14-15 yaşı olardı. Mənim isə 10 yaşım var idi. Böyük qardaşım Lütfi ilə Mikayılın böyük qardaşı Mirzə bir yerdə işləyirdilər. Möhkəm dost idilər. Bir gün qardaşım Bakıya, Mirzəgilə qonaq gəlir və ilk dəfə Mikayilla burada tanış olur. Söhbət vaxtı Mirzə, kiçik qardaşının başını sıgallaya-sıgallaya deyir: – Mikayıl altı aylıq olanda anam Züleyxa, altı yaşında ikən atam Mirzə Əbdülqadir vəfat etmişdir. İndi onların qüssəsini unutduran Mikayıldır. O, mənim həm arxam, həm sirdaşımıdır. Mikayıl atama məndən çox oxşayır. O da atam kimi həssas, qayğıkeş, zəhmətsevəndir. Gecə-gündüz kitab əlindən düşmür. Oxuduğu şeirlərin əksəriyyətini əzbərləyir. Vaqifi, Seyid Əzimi, Sabiri heyranlıqla mütaliə edir. Mənim atam Mirzə Əbdülqadir də müəllim, eyni zamanda şair idi, ləqəbi də Vüsuqi idi.

Qardaşım belə bir şair ailəsi ilə dost olduğu üçün fəxr edirdi.

Bizim ailədə şairə, ədibə xüsusi hörmət var idi. Bu hörmət atam Yaznalının sayəsində idi. O, Aşıq Ələsgərin yaxın dostu olmuşdu. Hərdən özü də qoşma deyərdi.

Bir dəfə qardaşım Bakıdan Gəncəyə qayıdan vaxt Mirzədən xahiş edir ki, yay tətildə Mikayılı özü ilə bizə gətirsin. Mikayılın ilk dəfə Gəncəyə, bizə qonaq gəlməsini xatırlayıram. Qardaşım Mikayılı hamımıza təqdim etdi:

– Bu qara bala da, sizin qardaşınız olacaqdır, – dedi. – Əgər məni sevirsinizsə, Mikayilla həqiqi qardaş olduğunuzu isbat edin.

Anam evə gələndən sonra qardaşım üzünü ona tutdu:

– Anacan, bu oğlanı özümə qardaş gətirmişəm. İndi Mikayıl həm Mirzənin, həm də mənim qardaşımıdır.

Anam, Mikayılın ata-anasını kiçik yaşlarında itirməsindən çox mütəəssir oldu. Mikayılı balası kimi bağına basıb öpdü: – Atalar üç deyib, oğlum iki idi, indi də üç oldu, – dedi. O gündən, doğrudan da Mikayıl bizə, biz də Mikayilla elə isinişdik ki, sanki Mikayıl bizim ailədə doğulmuşdu.

Yay fəslə yenidən girmişdi. Biz Ermənistanın Basarkeçər rayonunun Böyük Məzrə kəndinə gedib, orada Sona bulağının üstündə alaçıq qurduq. Hamımız hiss edirdik ki, Göyçənin füsunkar gözəlliyi, sağlam təbiəti, zəhmətsevən insanları kiçik Mikayıl da gözəl təsir oyadır, heç bir şey bu coşqun təbiətli yeniyetmənin diqqətindən qaçmır. Çox vaxt hamımızdan ayrılıb, əlində qələm-dəftər, çayların kənarında, qayaların üstündə oturub güllü-çiçəkli dərələrə, dağlara məftunluqla baxa-baxa xəyala dalar, hərdən nə isə yazardı.

Bir dəfə Müşfiq, atamın Aşıq Ələsgərlə dost olduğunu eşitdi. Ondan sonra atamdan əl çəkmədi. Atamın sinəsi xalq nağılları, bayatılar, atalar sözləri ilə dolu idi. Aşıq Ələsgərin çox qoşmalarını əzbər bilirdi. Özünün də yaxşı səsi var idi. Atam həmin qoşmalardan avazla oxuduqda Mikayıl sevincindən özünü itirərdi. Tez qələm-dəftər götürüb: “Əmi, xahiş edirəm onları bir də de, yazım” – deyərdi.

Bizim qaldığımız yer Göyçə gölünə yaxın idi. Tez-tez gölün sahilinə gəzməyə gedərdik. Müşfiq hər il bizimlə Göyçəyə gedəndə sevinərdi ki, Göyçə gölünü bir də görəcəm. Mikayılın əlyazmasından bir şeir dəftərini yadigar saxlamışdım. Qismət olsa gətirib uşaqlıq şeirlərini oxuyaram”.

Müşfiqin barəsində, onun xalası oğlu Ağakərim Kərimov da (hazırda təqaüdə çıxıb, Xızı kəndində yaşayır) bu yaxınlarda mənə kiçik bir xatirə danışmışdır. Həmin xatirəni də oxuculara çatdırıram. “Mən mollaxanada oxuyanda, Müşfiq 8-9 yaşlı uşaq idi. Bir dəfə mənə mollaxanaya getdi. Məktəbdən gəldikdən sonra molla dərslər deməyini, mollaxanaya lağa qoyub gülməyə başladı:

“Məktəb nə məktəb, molla nə molla! Adamın lap bağı yarıdır”, – deyib mənə molla yanına getməməyi məsləhət gördü. Hələ bir həcv də yazdı. Həmin həcvdən yadımda bu sətirlər qalıb:

Uşaqlar əyləşib yerə,
Cındır həsir – dolu birə,
Belə molla yerə girə!
De görüm bu molla Hara mollasıdır?
Yoxsa, bu molla qara mollasıdır?

Mollaxana haqqında yazdığı bu həcvi eşidəndə qohumları təşvişə düşür, nənəsi Qızqayıt Mikayılı yanına çağırır, ona öyüd-nəsihət verməyə başlayır:

– Ay bala, yetim uşaqsan, özünü də, bizi də işə salarsan. Molla eşidər, sənə küfr oxuyar, deyər: oxşayıb oxşamışlarına. Mollaxanaya heç atan Mirzə Qədirin də görməyə gözü yox idi. Ona görə də gedib “Səadət” məktəbində uşaqlara hər cür elm öyrədirdi.

Mikayıl isə: – Nənə, mən Cəfər kimi şair olacağam, – deyib özünəməxsus bir hərəkətlə onun şeirini dedi:

Əgər bütün bəşəriyyət ədvi-canım ola,
Ürək süqut eləməz aldığı mətanətdən.
Ricavü xəvfə məkan vermərəm gər alimlər
Min il də vəz edələr dəhşəti-qiyamətdən.

Qızqayıt xala fikrə gedər və deyirdi: – Cəfərin yolu ilə gedəcəksənsə, evimiz yıxıldı. Elə sizləri yoldan çıxaran Cəfər kimi adamlardır. Məgər Cəfər az əzab çəkir, onu gündə Dumaya çağırırlar. Bax, Cəfər bu gecə qardaşı oğlu Heydərin toyuna getmişdi. Hələ gəlməyib, Şahbikə səhərə kimi yatmayıb. Axırda öyrənib ki, Cəfəri Dumaya aparıblar. Səni də Dumaya aparırlar. Yetim uşaqsan, mən də bu ağrıyan ayaqlarımla sənə dalınca gələ bilmərəm.

Lakin bu kimi sözlər Müşfiqin əqidəsinə uyğun gəlmirdi. O, çox cəsarətli olduğundan sözü üzə deməkdən çəkinmirdi. Nənəsinə başa salmağa çalışırdı ki, o, ancaq şair olacaqdır. Uşaqlıqdan şeirə belə həvəs göstərən Mikayıl sözün əsl mənasında çoxlu şeirlər yazırdı. Ancaq o vaxt şeirlərini toplayıb saxlamamışdı. O öz hafizəsinə arxayın olduğu üçün hər şeiri köçürməzdi”.

Mikayıl Müşfiq bir dərəcəli 10 nömrəli məktəbdə Respublikanın xalq artisti Şəmsi Bədəlbəyli ilə üç il eyni sinifdə parta arxasında oturmuş, birlikdə oxumuşdu. Onun xatirələrindən məlum olur ki, Müşfiq hələ lap uşaq yaşlarından şeir yazıb məktəbin divar qəzetində “Yel döyən oğlu Səbayıl” imzası ilə dərc etdirmişdir.

Bir axşam rəfiqəm Pirayə sevinə-sevinə mənə yanaşdı. Onun üzündə qeyri-adi bir təbəssüm və həyəcan vardı.

– Dilbər, sənə şad xəbər verəcəyəm, – dedi.

Mən sual dolu gözlərimi ona dikdim.

– Sənə Müşfiqdən məktub gətirmişəm, al!..

Yerimdə donub qaldım.

– Nə oldu, Dilbər? Al oxu, görək nə yazıb!

Məktubu bərabər oxuduq. Müşfiq ilk görüşümüzdən aldığı təəssürat əsasında iki şeir yazmışdı. Sonralar həmin “İşidir” rədifli qoşmasının yaranma tarixini mənə danışdı. Sən demə, müsəmmirədə olduğumuz gecə, mən, sənəmə düşən uzun qara hörüklərimi geri atanda, Müşfiqin üzünə toxunubmuş.

(Bəlkə də toxunmayıbmış.) Ancaq o məni inandırmağa çalışırdı ki, guya o günü onu ətirli bahar küləyi vurmuşdur... Həmin qoşma belə idi.

Xayır, hörüklərin deyildir ilan,
O əski şairlər söyləmiş yalan.
Məni xəyal kimi ayağa salan,
– O coşqun dalğalı telin işidir...

“Əbədi sevgi” şeirindən həmin gecəni xatırladan misraları da oxucuların nəzərinə çatdırmaq istəyirəm:

Xatırla, sevgilim, bir axşam çağı,
Yandı gözlərimdə eşqin çırağı.
Saçlarından ilham aldığım zaman,
Sardı gözlərimi incə bir duman,
Nə yüksəyi gördüm, nə də alçağı.

Şeirlər xoşumuza gəldi. Məktubun sonunda Müşfiq mənə öz səmimi hiss və məhəbbətindən yazırdı.

Pirayə mənim üzümə mənalı baxıb dedi:

– Hə, nə deyirsən, Dilbər? Müşfiq kimi oğlanın ürəyini qırmaq olmaz!

Mən elə bil iki yol ayrıcında qalmışdım. Pirayə birdən boynumu qucaqlayıb üz-gözümədən öpdü və dedi:

– Olmaya tərəddüd edirsən, Dilbər? Mən Müşfiqi yaxşı tanıyıram. Ona inan! Onun məhəbbəti sənəin əsl səadətindir.

Mən Pirayəyə öz minnətdarlığımı bildirdim. O gecə yuxum arşə çəkildi. Oxuduğum kitablardakı aşıqlərin surətləri bir-bir gözlərimdə canlanmağa başladı. Onların arzuları, düşüncələri, keçdiyi həyat yolları, aqibətləri haqqında düşündüm. Müşfiqi və özümü onlarla müqayisə etməyə başladım. Nə mən, nə də Müşfiq onların heç birinə bənzəmirdik. Bizim sevib-sevilməyə, gələcək müqəddəratımızı özümüzün həll etməyə hər cür imkanımız və ixtiyarımız var idi. Mən Müşfiqin səmimiyyətinə və sədaqətinə inanırdım. Bəs məni susmağa vadar edən nə idi? Yoxsa bu məhəbbətin mənim təhsilimə mane olacağından qorxurdum.

Mən uzun zaman onun məktublarını cavabsız qoyar, görüşünə getməz, gedəndə də rəfiqələrimlə gedib tezcə də qayıdardım. Bunun səbəbi, bəlkə də o idi ki, bu gənc şairdə mənə olan ciddi, mənalı və dərin məhəbbəti birdən-birə dərk etməirdim...

Müşfiqin dayısı Ağamehdigil mənim rəfiqəm Zibanın böyük bacısı ilə bir həyətdə yaşayırdılar. Bir gün Ziba seminariyada mənə yanaşdı dedi:

– Müşfiqin dayısıgil bahar bayramı şərəfinə məclis düzəltdi. Bizi də dəvət etmişdilər. Müşfiq də mənim yanımda oturmuşdu. Məclisin şirin yerində gördüm tutulub. Mən ondan bunun səbəbini soruşdum. Dedi: – Dilbər yadıma düşüb, gərək gedəm görə. – Məclisdəkilərə səhhətinin pis olduğunu bildirib onlardan üzr istədi və məclisi tərk etdi.

Sonra Ziba ərk ilə mənə baxıb dedi:

– Dilbər, Müşfiqi incitmə. O səni tez-tez görməyəndə darıxır, bir yerdə qərar tutmur. Şair qəlbi kövrək olur. Onunla ehtiyatlı ol.

Bu söhbətdən bir neçə gün sonra Ziba yanıma gəlib Müşfiqin məni çağırıldığını dedi. Mən onun sözünü yerə salmadım. Küçəyə çıxanda Müşfiqin necə həyəcan və narahatlıqla yolunu gözlədiyini gördüm. O məni görən kimi sevindi və irəli gəldi. Görüşdük. Baxışları küskün, çöhrəsi dalğın idi. O, birdən mənə elə baxdı ki, sanki baxışlarından üstümə qığılcım yağdırdı. Lakin düşündüyüm kimi olmadı; məni çox mehriban və səmimi dindirdi:

– Necəsən, Dilbər?

– Çox sağ olun, yaxşıyam. Bəs siz necəsiniz?

Mənə elə gəldi ki, sualımın cavabında umu-küsü edəcək. Lakin o ürəyindən keçənləri gizlədə bildi.

– Niyə, pis deyiləm, – dedi. Baxışlarını ətrafda dolandıraraq birdən mənim üzərimdə saxladı. – Dilbər, əgər vaxtın varsa, gəl Pionerlər (indiki Ə.Vahid – red.) bağına gedək. Sənə deyiləsi çoxlu sözüm var.

Mən getmək istəmədim. O, təkid etdi:

– Məktubumu aldınmı?

– Bəli.

– Bəs niyə cavab yazmadın?

– Şair məktubuna cavab yazmaq o qədər də asan deyildir.

Sözlərim Müşfiqin eynini açdı.

– Mənim məktubumun cavabında ürəyin nə istəsə yaz, – dedi.

Mən gülümsüdüüm.

Biz ətrafdakı gül-çiçək əkilmiş fəvvarəli hovuzun yanındakı skamyaya çatdıq.

– Bəlkə bir az oturaq, Dilbər?

– Nə deyirəm...

Yaşıl budaqların çətiri altında yanaşı əyləşdik.

– Dilbər, bilmirəm sən niyə mənimlə belə soyuq rəftar edirsən? Mənimlə danışanda rəngin allaşır. Özün də ayağının birini həmişə qaçaq qoyursan. Dilbər, sən bilirsən ki, mən səni sevirəm. Yoxsa mənim sevgimi özünə layiq bilmirsən?

Mən dinmədim. O, sual dolu baxışlarını üzümə zilləyib dedi:

– Mən sənənin gözlərinə məftunam. Bir gözün rəhmə gələndə, o biri ona düşmən olur. Bu, nədəndir?

O, birdən yerindən qalxıb önümdə dayandı. Onun bu hərəkəti mənə qəribə göründü. Mən indicə onun nəyə edəcəyini düşündüm. Yalvarış dolu baxışlarını üzümdən çəkmədən bu şeiri dedi:

Qara qaş üstünə tökər qarını,
Nərgiz gözlərindən məni ayırsan.
Mənim ümidimin qapılarını
Neçin gah açırsan, gah qapayırsan?

Müşfiq şeiri elə bir ahənglə oxudu ki, ürəyim yarpaq kimi titrədi.

– Müşfiq, sən elə hər sözə şeirlə cavab verirsən?

– Dilbər, şeir mənim həyatımdır. O, həmişə pərvazlanmaq istəyən bir quşa bənzər. Sən isə bu quşun əbədi qanadısan!

Mən qeyri-iradi onun gözlərinə baxdım.

– Niyə birtəhər baxdın, Dilbər? Olmaya sözlərimə inanmırsan?

Mən gülümsüdüüm.

– Söhbətimiz uzandı, mən isə məktəbə gecikirəm. İcazə versən, gedərəm.

– Nə deyirəm, get. Ancaq səndən bir xahişim var.

– Buyur, – dedim.

– Xahiş edirəm, tez-tez görüşə gəlməyə razılıq verəsən.

– Bir şərtlə!

– Hər nə desən göz üstədir, söylə görüm şərtin nədir?

– Görüşə gələndə təzə şeir gətirməyi unutma.

Mən sanki bu sözlə ona dünyanı bağışladım.

– Sən görüşə gəlməkdə ol, mən o qədər şeir gətirim ki, oxuyub qurtara bilməyəsən. İstəsən, səni lap şeirlə bəzəyəm.

O iti nəzərlərlə başdan-ayağa mənə süzdü və baxışlarını yaşıl budaqlara zillədi. Mənə elə gəldi ki, onun xəyalı bir anlıq harasa gedib qayıtdı. Təbəssüm dodaqlarını tərk etdi. Baxışları qatılaşdı. Onun bu halı mənə çox qəribə göründü. Birdən mənə tərəf döndü:

– Dilbər, xahiş edirəm incimə, – dedi, – ürəyimə bir-iki sətir söz gəldi, qoy deyim.

– Heç şeirə xahiş olar? – dedim.

Mehriban nəzərləri yenə də üzümdə gəzdi və bədahətən bu şeiri dedi:

*Sevgilim əyninə yaşıl geyinmiş,
Sallanışı sərvə-çəmən kimidir.
Bu bənzətmə bir az üzdən olsa da,
Tamamən görkəmi səmən kimidir.*

*Nə arzu eyləsən, könlümdə vardır,
Eşqimin səhəri bir ilk bahardır.
Ona könül verən nə bəxtiyardır,
Fikrim, hissəm təzə gülşən kimidir.*

*Müşfiqin ürəyi yanaqdan incə,
Titrəyir bir xəfif rüzgar əsincə.
Məşuqun ayağı haraya dəysə, –
Orası aşiqə vətən kimidir.*

Biz ilk görüş yerindən pedtexnikuma tərəf yollandıq. İkimiz də xoşbəxt idik. Gözümüzdə küçələr, binalar, qarşımıza çıxan adamlar hamısı əlvan, qəşəng və xoşbəxt görünürdü.

İndiki Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı o zaman “Proletar Yazıçılar Assosiasiyası” adlanırdı. Bu cəmiyyət öz üzvlərini tez-tez qəsəbələrə, zavodlara, fabriklərə, məktəblərə, klublara göndərirdi. Onlar fəhlə və qulluqçular qarşısında çıxış edərək, yeni həyatdan bəhs edən əsərlərlə dinləyiciləri sosializm quruculuğu işinə ruhlandırır, mədəniyyət işçilərinə yaxından kömək edirdilər. Müşfiq də bu işdə fəaliyyət göstərir, çox vaxt fəhlə, qulluqçu və tələbələrin auditoriyalarında çıxış etməyi sevirdi. Yadıma gəlir ki, bu sahədə həvəslə çalışan gənc şairlər barədə “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində (1932-ci il 25 mart) çap olunan məqalədə Müşfiq də təriflənmişdi.

Bir gün ədəbiyyat dərənəyimizin məşğələsi idi. Bir də gördüm Müşfiq bizim məktəbə gəlib. Məktəbin müəllimləri və ədəbiyyat həvəskarları Müşfiqin başına toplaşdı.

Ona müxtəlif suallar verirdilər. Müşfiq hamıya ehtiram və nəzakətlə cavab verirdi. Mən pəncərənin qabağında dayanmışdım. Tələbələrlə söhbətini qurtarıb yanıma gəldi, görüşdü və dedi ki, dərənəyimizə rəhbərlik edəcək. Sevindim. Müşfiq cibindən bir kağız çıxarıb mənə verdi.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.